

Patrijskleurige Ronquièreskalkoenen

door Andy Verelst

Nationaal kampioen 1995.

Een der eerste tentoongestelde hanen sinds de herontdekking.

Dat België een land is met een groot arsenaal aan (lokale) pluimveerassen is geweten. Vooral sommige van onze hoenderrassen, met voorop onze wereldberoemde baardkrielrassen, hebben het ook in het buitenland weten te maken. Wat echter minder bekend is, is dat we ook nog enkele authentieke park- en watervogelrassen rijk zijn. Het bijzonderste van deze rassen is zonder de minste twijfel de Ronquièreskalkoen. Bijzonder om drie redenen, nl omdat het om een van de oudste Europese pluimveerassen gaat, omdat een ras is met bijzondere kenmerken en eigenschappen die men bij andere rassen niet aantreft en tenslotte ook omdat het ondanks

al deze bijzonderheden bijna van de aardbol verdwenen was.

De kalkoen is oorspronkelijk afkomstig uit Midden- en Zuidamerika en werd er door de Spanjaarden ontdekt rond de wisseling van de vijftiende en de zestiende eeuw. De indianen hielden deze dieren reeds als gedomesticeerd pluimvee en vermoedelijk waren er toen al een aantal kleurmutaties aanwezig. Rond 1520 werden de eerste kalkoenen ingevoerd in Europa. De eerste exemplaren kwamen vanzelfsprekend in Spanje terecht maar al vrij snel kwamen ze ook voor in de toenmalige Nederlanden, getuige daarvan verschillende kunstwerken van rond 1550. In 1566 schilderde de Antwerpenaar

Joachim Beuckelaer een schilderij waarop heel gedetailleerd een geelschouder Ronquièreskalkoen afgebeeld staat zoals ze ook de dag van vandaag, 450 jaar later, nog steeds zijn. De naam Ronquièreskalkoen bestond toen echter nog niet, deze is pas veel later ontstaan. Hoewel deze kalkoensoort duidelijk aanwezig was in de gehele Nederlanden, werd hij sinds de achttiende eeuw voornamelijk in de streek van Ronquière, een 20-tal km ten zuiden van Brussel, op grote schaal gekweekt. De kalkoenen van Ronquière waren vermaard en gegeerd en vormden voor hun eigenaars een belangrijke bron van inkomsten. Op iedere boerderij werden gemiddeld een tiental hennen aangehouden die samen jaarlijks een honderdtal jonge kalkoentjes voortbrachten die op ambachtelijke wijze opgefokt werden. Het uitbroeden van de eieren was geen probleem want kalkoenhennen zijn uitstekende broedsters die dit werk met de grootste zorg zullen uitvoeren. De eerste dagen na het kippen werden ze uitsluitend gevoed op gekookte eieren waaraan later platte kaas en gehakte netels werden toegevoegd. Na 6 weken, wanneer de gevoeligste periode voorbij was, werden de hennen met hun kroost gehoeid langs de bermen en de velden waar ze zelf het grootste deel van hun dagelijkse rantsoen bij elkaar scharrelden. 's Avonds werden de dieren dan op de boerderij nog wat bijgevoerd. Op deze manier kon men tegen het begin van de winter op een vrij goedkope manier heel smakelijke afgemeste kalkoenen afzetten op de markt. Gedurende ongeveer een eeuw heeft deze 'industrie' een bloei gekend in Ronquière maar tegen het einde van de negentiende eeuw kende de fokkerij een sterke terugloop, o.a. door de gewijzigde en modernere landbouwmethoden. Het weinige wat er nog van restte werd dan door WO I voorgoed van de kaart geveegd.

Rond 1900 verscheen de Ronquières ook op de toenmalige pluimveetentoonstellingen. Om evidente redenen werd het ras 'Dindon de Ronquières' genoemd, hoewel ze in feite in heel België en Nederland verspreid waren. In 1907 werd door de toenmalige standaardcommissie een standaard opgemaakt maar deze omvatte slechts twee kleurslagen, nl de 'rosse' en de 'bruine'. Louis Vander Snickt sr., een zeer belangrijk figuur in onze vaderlandse pluimveegeschiedenis protesteerde hier fel tegen. Er bestonden immers meerdere kleurslagen die te Ronquières gefokt werden, meestal wel door elkaar. Zo wilde hij, jammer genoeg tevergeefs, dat ook de witte met zwarte zoming dewelke hij reeds in 1899 beschreef, zou erkend worden. In 1905 bezorgde Vander Snickt trouwens nog een aantal van deze dieren aan Alfred Beeck, de directeur van het proefstation van Halle-Cröllwitz in Duitsland. Deze laatste zonder succes getracht om een zwaardere vleeskalkoen te fokken met de tekening van de Ronquières. Echter zijn kruisingsproduct is wel wereldbekend geworden onder de benaming 'Cröllwitzer', maar in feite gaat het dus om een oude kleurslag van de Ronquières. Na WO I was de Ronquières in ons land eigenlijk verdwenen en is het gedurende tientallen jaren helemaal stil geweest rond deze kalkoen.

Fraaie hennenkop met zeer mooie blauwe kop huid en blauwe snavelbasis.

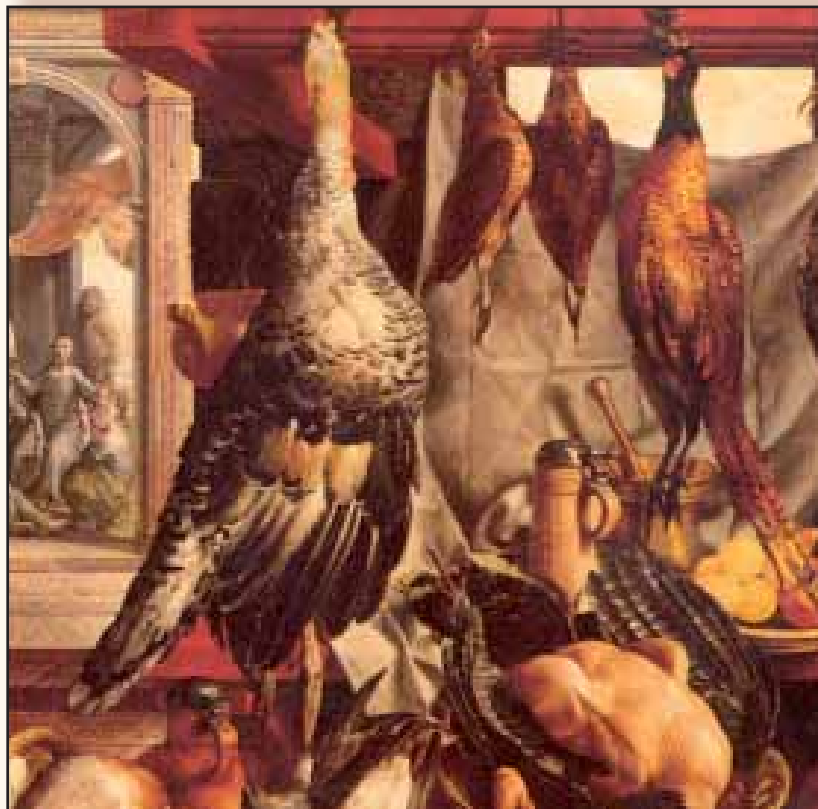

Pronkende haan. Stamvader uit 1993. Potloodtekening van B. Goddeeris.

Pas in de zestiger jaren werden Cröllwitzers uit Duitsland ingevoerd naar Wallonië en opnieuw tentoongesteld als Ronquières en als bijkomende kleurslag aan de standaard toegevoegd. Begin jaren negentig waren deze kalkoenen, toen officieel nog 'gespikkelde' algemeen verspreid in België. Ook de 'rosse' of 'vale' werd regelmatig tentoongesteld maar het betrof steeds kruisingen slechte Rode Ardenners, de naam Ronquières onwaardig. De 'bruine' waren reeds decennia uitgestorven gewaand.

Begin 1993 kwam ik via via in contact met Boudewijn Goddeeris, een keurmeester van park- en watervogels die over historische informatie over Ronquièreskalkoenen zou beschikken. Groot was mijn (en ook zijn) verwondering toen hij mij oude zwart-wit foto's van het einde van de jaren 1800 toonde van de 'bruine' Ronquières.

Deze dieren hadden een typische meervoudige zoming op hun dekveren, iets wat bij alle andere kalkoenenrassen niet voorkwam. De verwondering was groot, niet omwille van dit tekeningpatroon, maar wel omdat ik dergelijke dieren nog maar pas gezien had op de beruchte dierenmarkt van Mol maar op dat ogenblik dus niet kon inschatten dat het om de uitgestorven gewaande 'bruine' zou gaan. Enkele telefoontjes brachten ons al gauw op het spoor van de bewuste dieren en in totaal kwamen er een vijftal fokdieren in het bezit van Goddeeris, allemaal 'bruine' en 'rosse'. Dat het wel degelijk om fokzuivere Ronquières ging zou later blijken uit de nafok. Uit deze dieren zijn intussen duizenden nakomelingen gefokt, allemaal zuivere Ronquières, en tot dusver zonder enige tekenen van inteeltshade. De oude 'bruine', 'rosse' en 'gespikkelde' werden intussen door de standaardcommissie

Geelschouder haan. Joachim Beuckelaer 1566.

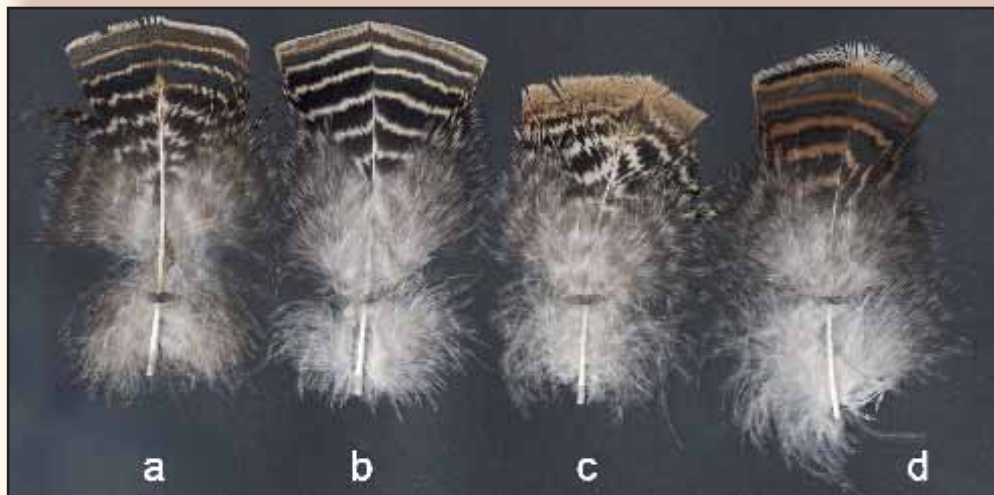
officieel omgedoopt tot 'patrijs', 'vaal' en 'hermelijn' en het rijtje werd verder aangevuld met nog twee oude gedocumenteerde kleurslagen die uit dezelfde stamouders zijn teruggefokt zonder in kruising van enig ander ras, nl de geelschouder en de witte. Deze geschiedenis alleen al maakt de Ronquières zo bijzonder, nl een groots verleden, vervolgens tientallen jaren compleet verdwenen en algemeen uitgestorven gewaand en dan door een stom toeval en 'wedergeboorte' en een tweede jeugd. Weinig andere rassen kennen een dergelijke tumultueuze levensloop.

Qua type en bouw is de Ronquières een zogenaamde landkalkoen, nl een amadelvormig lichaam, niet te hoog gesteld, geen uitspringende dijen, niet te breed en te sterk beveesd. Kortom, een 'primitieve' kalkoen zonder extreme eigenschappen en met vlotte en soepele bewegingen. Het gewicht schommelt rond de 9 kg voor een volwassen haan en ongeveer 4,5 kg voor een volwassen hen. Daarmee zijn het zeker geen vleesproducenten bij uitstek wat dan weer

wel enigszins wordt gecompenseerd door de fijnheid en de kwaliteit van hun vlees. Typisch voor dit ras zijn de bleke vleeskleurige tot witte loopbenen en de opvallend blauwe kopvlees. Nu kan de kop bij alle kalkoenen, zeker bij de hanen en zeker bij opwinding, blauw kleuren maar bij de Ronquières is de kopvlees van nature blauwig. Zelfs de basis van de beenwitte snavel vertoont bij de beste exemplaren een duidelijke blauwe schijn.

Zeker bij de hennen waarbij de rode kopvlees weinig ontwikkeld zijn, vormt dit een zeer mooi contrast.

Het gevederde van de patrijs Ronquières is gekenmerkt door de meervoudige zoming die om de veerschacht loopt. Bij de hoenders is dit een tekeningpatroon dat bekend is als 'meerzomig patrijs' o.a. bij de Brahma en de Wyandotte. Vandaar ook de nieuwe benaming 'patrijs'. Deze zwarte tekening bevindt zich op een lichtgrijze tot geelbruine grondkleur en is bij de hennen op het gehele lichaam duidelijk zichtbaar. Echter alle dekveren moeten daarnaast ook nog hetzelfde zwarte tekeningpatroon vertonen zoals de hermelijn Ronquières, of m.a.w. ook nog een subterminale zwarte zoming gevolgd door een witte eindzoom. Bij de hen is deze subterminale zwarte zoming vaak afwezig waardoor de te brede witte eindzomen elkaar overlappen en een te afgewassen totaalbeeld ontstaat. Soms ontbreekt ook de zwarte zoming van de spiegel (grote vleugeldekveren) die bovendien een warme bruine kleur moet vertonen. Bij de haan is het tekeningpatroon iets complexer. De zwarte subterminale zoming is op sommige delen van het lichaam, zoals de borst, zo breed dat ze overlappend wordt, waardoor de borst quasi volledig zwart lijkt. Wanneer de haan pronkt en de veren enigszins van het lichaam afstaan,

a & b goed getekende halskraagveren haan, c zwakke en d zeer goede halskraagtekening hen.

a zeer goed getekende grote vleugeldekveer (spiegelveer) hen,
b zwarte subterminale zoming ontbreekt.

is echter de meervoudige tekening op het lichter gekleurde veerveld wel zichtbaar. In de halskraag moet de meervoudige zoming altijd zichtbaar zijn. Er wordt naar gestreefd om ook een fijne witte eindzoming (zilverzoom) op deze veren te verkrijgen maar meestal laat dit te wensen over.

De spiegel is warm bruin en duidelijk zwart-wit afgeboord. De staart vertoont een vuilwitte tot valse grondkleur met een zwarte overlangse onregelmatige tekening en een brede subterminale zwarte dwarsband. De eindzoming van het zadel en de staart is wit tot geelwit. De zwarte banden vertonen een duidelijke (groene) metaalglans maar zeker geen bronskleur of rode koperglans zoals de wildkleur bij kalkoenen.

De grote slagpennen zijn zwartgrijs, bij voorkeur met een lichtgrijze schacht. De kleine slagpennen zijn bleekvaal tot bruin aan de buitenvaan met een blekere binnenvaan en bleke schachten en een zwarte metaalglanzende vlam aan het uiteinde.

Goede patrijskleurige Ronquières fokken is een prestatie gezien de complexiteit van de kleurslag en het feit dat ze hoogstwaarschijnlijk altijd fokonzuiver zijn. Uit een kweekkoppel patrijzen worden ook steeds de andere kleurslagen opnieuw geboren. Het merkwaardige is bovendien dat de eendagskuikens witgeel dons hebben met een zwakke spikkeling op de kop. De eerste veren zijn wit na verloop van tijd worden de diertjes steeds donkerder om uiteindelijk tot een toch vrij donkere kleurslag te evolueren. Het beoordelen van patrijzen Ronquières blijft voor keurmeesters een moeilijke opgave omdat

men haast nooit grote aantallen te keuren krijgt en er zoveel details in het verenkleed verborgen zitten dat men zich moet richten op het globale beeld met een aantal bijzondere aandachtspunten in het achterhoofd. Alleszins zijn het prachtige verschijningen die op tentoonstellingen vaak de aandacht stelen van heel wat bezoekers.

Ook in het buitenland is er intussen wel wat interesse ontstaan in de patrijzen Ronquières. In Nederland en Frankrijk zijn ze intussen ook erkend en worden ze af en toe geshowd. In Duitsland zijn ze in de tachtiger jaren ter erkenning voorgesteld onder de benaming 'Krefelder'. Gelukkig is deze procedure nooit afgerond en wordt de patrijs niet zoals zijn broer de hermelijn geclaimd als zijnde een Duitse creatie. Ook in andere landen zijn ze in de loop der jaren opgedoken en hebben ze een naam gekregen, bv Tacchino Brianzolo in Italië. In deze landen zijn ze echter nooit doorgefokt en gebracht als een eigen ras. Momenteel heeft men ze in de Verenigde Staten ontdekt en tracht men ze in te voeren onder de naam 'Sweetgrass' maar wij weten wel beter. In België komt deze kalkoen al eeuwen voor en in 1907 bestond er al een officiële standaardbeschrijving van. Misschien moeten we trachten ze dit keer ook in het buitenland te promoten en trachten te verspreiden zodat de kans dat ze nog eens opnieuw verdwijnen veel kleiner wordt.

Sterk contrast van felrode kopwratte op blauwe kop huid.

Kempenshow

15 - 16 - 17 december 2006
Kleindierententoonstelling

Vlaams Interprovinciale Wedstrijd
Kampioenschap van Vlaanderen

Grote en kleine hoenders
Park- en watervogels
Sierduiven
Konijnen
Cavia's

Domein Teunenbergh
Boerenkrijglaan 51
2250 Olen

www.kempenshow.be